

Щиро вітаємо з ювілеєм

*директора Вінницької ОУНБ
ім. К.А. Тімірязєва,
президента ГО «АБВ»,
заслуженого працівника культури України*

Наталію Іванівну Морозову!

*VIII Всеукраїнська науково-практична конференція
«БІБЛІОТЕКА І КНИГА В КОНТЕКСТІ ЧАСУ»
Тема року: «Шляхи реформування публічних бібліотек»
23-24 квітня 2015 р., м. Київ*

**Розвиток публічних бібліотек Вінниччини
в умовах децентралізації влади та об'єднання громад**

Наталія Морозова

Публічні бібліотеки Вінницької області – це заклади, створені та фінансовані суспільством через органи влади та місцевого самоврядування. Тож публічні бібліотеки зобов'язані доводити свою потрібність і цінність перш за все місцевим органам самоврядування та мешканцям територіальної громади. Так, сучасна ситуація в умовах децентралізації влади та об'єднання громад з визначенням майбутнього бібліотек непроста, але населення більшості територіальних громад Вінниччини все-таки розглядає їх як складову соціальної стабільності та розвитку.

Дезінтеграція соціалістичної структури централізованого «культурного забезпечення» з її прив'язаними до виробництва і різних галузевих відомств системами клубів і будинків культури, міських, районних кінотеатрів та бібліотек призвела до їх зникнення або інтенсивної комерціалізації.

Розраховані на культурне обслуговування громадян за місцем проживання (хай би яким обмеженим і фрагментарним воно не було в соціалістичну добу), у кращому випадку вони можуть

У цьому випуску

<i>EVENT – заходи 2015 року</i>	<i>1-9</i>
<i>Історії успіху</i>	<i>10-12</i>
<i>З досвіду роботи</i>	<i>13-18</i>
<i>Сторінка методиста</i>	<i>19-21</i>
<i>Цікава інформація</i>	<i>22-24</i>

дуже обмежено зберігати своє основне призначення у вигляді традиційних дитячо-юнацьких гуртків та давно не поновлюваного репертуару, поділяючи його з виставками промтоварів та здачею приміщень в оренду. Масова культура (в сенсі широкої доступності) переміщується в міські центри і резервується в нечисленних нових «третіх місцях» з власними невеликими, переважно молодими, аудиторіями.

Влада, в абсолютній більшості випадків, не маючи стратегії розвитку культури і уявлення про важливість доступних місць для соціалізації різних соціальних груп, як правило, не бачить в цьому негативних наслідків, планово позбуваючись «збиткових підприємств». Натомість громади ще тільки випрацьовують почуття важливості «спільного блага», в тому числі й у вигляді community-центрів, у яких кожен представник спільноти може знайти собі місце і цікаве заняття.

Для початку коротка статистична інформація.

Мережа бібліотечних закладів Вінницької області системи Міністерства культури України складає 948, з них 843 – у сільській місцевості. Без офіційного афішування, але досить послідовно як у країні, так і в області з року в рік відбувається згортання бібліотечної мережі. За десятиріччя мережа публічних бібліотек області зменшилась на 87 закладів, у тому числі 62 сільських. Окрім того, лише 346 (36,4%) бібліотек 10 районів області та м. Вінниці, за статутними документами, працюють на принципах мережевої взаємодії – централізована бібліотечна система (ЦБС).

І на сьогодні карта бібліотечно-інформаційного обслуговування населених пунктів Вінницького краю виглядає так: публічні бібліотеки розташовані у 875 населених пунктах Вінницької області, що становить 59% охоплення, серед них 829 – у сільській місцевості, або 57% охоплення.

Окрім того, за статистичними даними, у 121 (8%) селі обслуговування здійснюється клубами-бібліотеками, а у 177 (12%) – бібліотечними пунктами. Загалом же не охоплено бібліотечним обслуговуванням 379 сільських поселень, або 21%. Число жителів на 1 загальнодоступну бібліотеку склало 1745 осіб, у сільській місцевості – 1006.

Проте спостерігається зростання привабливості бібліотек у сфері надання інформаційно-бібліотечних послуг населенню та формуванню додаткових сервісів.

Вже 277 (30%) базових бібліотечних закладів оснащено комп'ютерним обладнанням, з них 196 – у сільській місцевості. Як активні агенти в інтернет-просторі 205 (22%) бібліотек області, в тому числі 128 сільських, надають доступ як до власних, так і до світових інформаційних ресурсів.

Всього в загальнодоступних бібліотеках регіону є 925 персональних комп'ютерів, з них за джерелами отримання: за кошти місцевого бюджету – 455, грантові проекти – 404, подаровані – 66. У сільських бібліотеках всього є 343 комп'ютери, з них за джерелами придбання: за кошти місцевого бюджету – 98, грантові проекти – 205, подаровані – 40.

Загалом на утримання бібліотек на кожного жителя Вінниччини виділяється від 46 грн у 2012 році до 49,4 грн у минулому.

Згідно з даними форм № 6-НК, структура основних витрат в цілому по бібліотеках краю була наступною:

- оплата праці – 84,2%
- капітальний та поточний ремонт – 0,9%
- комплектування – 3,5%
- придбання, відрядження – 11,4%.

Питома вага оплати праці персоналу бібліотек у порівнянні з 2013 роком збільшилась на 3,5%, але знизилась витрати на ремонти приміщень та комплектування бібліотечного фонду. Розрахунок аналітичних показників бібліотек показав, що на утримання однієї сільської бібліотеки в середньому по області витрачено 40,3 тис. грн (+ 1,8 тис. грн до 2013 р.)

Вінницька область – одна із шести областей України, де чисельність сільського населення більша за міську. Для карти області характерна наявність чималої кількості невеликих, до 500 жителів, сільських поселень, окрім того, з року в рік їх чисельність збільшується. І на сьогодні 240 сільських бібліотек області функціонують у населених пунктах, де чисельність жителів складає від 97 до 478.

Бібліотечний фонд «публічок» області складає 15 млн 74,8 тис. примірників, за 10 років він зменшився майже на 3 млн екземплярів. Щорічне оновлення бібліотечного фонду в області складає 1-1,3%, а у поповненні фондів за видами видань майже не відбулося змін: 99,7% складають друковані видання,

0,3% - електронні та аудіовізуальні видання. Загалом, у минулому році на одного жителя області для комплектування бібліотечних фондів було витрачено 1,7 грн, у 2012 – 2,1 грн, 2013 – 2,6 грн.

У документі «Керівництво ІФЛА по роботі публічних бібліотек» наголошується, що хороший бібліотечний фонд не обов'язково повинен бути великим, особливо в новому світі цифрової інформації. Але все-таки мінімальний обсяг книжкового фонду навіть найменшої бібліотечної служби не повинен опускатися нижче порога в 2500 книг. А також має дотримуватися відповідність фондів потребам місцевої громади та темпам їх оновлення, що є важливішою умовою, ніж обсяг фондів.

Загальний принцип ІФЛА акцентує, що нормативний об'єм фонду бібліотеки змінюється в залежності від місцевих і фінансових проблем, але вказується розрахунок 2-3 примірники на 1 особу населення. В Австралії, США стандарти для публічних бібліотек рекомендують розраховувати об'єм фонду 3 примірники на 1 особу. Середній показник книгозабезпеченості по Вінницькій області складає – 9.

Викликає стурбованість і те, що 78% бібліотек розміщуються в будинках культури, а це, в свою чергу, все більше і більше ускладнює їх функціонування, а саме – безпосереднє утримання приміщень, освітлення, опалення.

Може тішити той факт, що ситуація з бібліотеками в українських містах краща, ніж ситуація з муніципальними кінотеатрами чи клубами. У переважній більшості бібліотечні приміщення збереглися, хоч і зі старими фондами та підходами до роботи з людьми.

Гірше із менеджментом. Наприклад, обласні бібліотеки в Україні самостійно долучаються до різноманітних культурних програм чи створюють власні події (втім, не завжди адекватні сучасним культурним умовам і потребам різних груп населення). Натомість функціонування частини районних бібліотек визначається майже виключно забезпеченням населення літературою, і з деяких пір – безкоштовним Інтернетом.

За законом, бібліотеки в Україні об'єднуються в Централізовані бібліотечні системи, які мають єдине керування і є єдиними розпорядниками бюджетних коштів (юридичними особами). За рішеннями органів місцевого самоврядування на Вінниччині, сьогодні у 7 районах функціонує ЦБС у повному форматі, у 3 – передані на місця трудові книги; як самостійні працюють бібліотеки у 5, а в 12 є самостійними, з непереданими на сільські ради фондами.

Для порівняння, community libraries в американських містах, які утримуються за рахунок спеціальних місцевих «бібліотечних податків» (що, в свою чергу, встановлюються самими муніципалітетами і йдуть тільки на утримання та розвиток бібліотек) є набагато більшим, ніж книгозбірні з каталогами. Вони працюють як медіатеки та багатофункціональні центри культурного дозвілля і позашкільного навчання, з окремими сезонними чи річними програмами для дітей різних вікових груп (від колективних розвиваючих ігор до курсів фотографії) та дорослих (від книжкових клубів і колективного читання до кінолекторіїв і курсів вишивання). При таких бібліотеках неодмінно функціонують кіноклуби та лекторії, а завданням їх співробітників є розробка культурних та освітніх програм для різних аудиторій. Крім цього, у бібліотеці завжди можна отримати послуги конференц-сервісу чи орендувати приміщення для переговорів, презентацій чи воркшопів.

Зараз наші обласні бібліотеки також проводять подібні заходи. Але фінансуються вони (за останні два роки не фінансуються, а правильно кажучи, фінансуються, але Державне казначейство не проводить проплати) за рахунок місцевих бюджетів. Тобто гроші виділяються фактично на «папері», а реально бібліотека отримує мінімум на свій розвиток та підтримку. Таке замкнене коло створює бібліотекам абсолютно недостойне фінансування і не сприяє розвитку бібліотечно-інформаційних послуг.

Виникає питання: що робити із цими успадкованими радянськими бібліотеками? Щоб встояти, потрібно визначити три доміанти: сама бібліотека, місцева влада і, зрештою, мешканці, які б могли цим скористатися. Саме тому сьогодні на часі прийняття Концепції якісних змін бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України (до 2025 року) та затвердження виважених Мінімальних соціальних нормативів забезпечення населення публічними бібліотеками в Україні.

Нещодавно було проведено експрес-опитування серед групи сільських бібліотекарів. На запитання «Чим є бібліотека сьогодні для громади села і якою має бути?» отримали такі відповіді:

«Якщо, наприклад, мені треба з кимось зустрітись, а незручно додому вести, то можна прийти у цей своєрідний офіс – бібліотеку, де є інтернет, WI-FI, тобто мінімум для роботи. Я собі уявляю, що це буде безкоштовне місце для роботи, відпочинку і спілкування людей».

«Хотілось би, щоб люди, які живуть навколо, більше спілкувалися між собою, знали один одного. Бібліотека може бути саме таким місцем, куди вони приходять, аби поговорити, провести час разом».

«Мої діти, якщо в хаті бракує місця, можуть прийти сюди зробити уроки. Це – як продовження дому. Це – поруч».

«У нас часто відбуваються різноманітні заходи. Наприклад, ми запрошували дитячий вертеп. Також намагались налагодити співпрацю із кризовим центром для жінок. Робили разом із ними різні ялинкові прикраси. І я намагаюсь контактувати з людьми, які десь виступають, організовують виставки, питаю, чи не хотіли б вони у нас в бібліотеці виступити».

«Минулого року заходів було більше. Політичні події. Зараз зі спонсорством доволі важко, бо все йде для перемоги. Сюди також приходять люди плести сітки для військових. Такі речі дуже згуртовують».

«Влітку ми робили читацьке спілкування, коли всі приходили і розповідали про свої книжки, які їм подобаються. Задумка була така: той, хто активно ділиться прочитаним, отримує солодкий приз; бібліотекарі зробили дитячий куточок, розмалювали стелажі, хтось приніс якісь іграшки, настільні ігри».

«Планів дуже багато: освітлення поміняти, оновити підлогу, побілку зробити; забезпечити доступність для людей обмеженими фізичними можливостями, тобто встановити пандус».

«Також варто зробити ремонт в туалеті, аби він був більш презентабельним, бо туалет є важливим елементом будь-якого публічного закладу, зрештою, це частина цивілізованості. Він теж має бути відповідним, аби туди можна було заїхати візком».

Бачимо, що бібліотекарі прагнуть зробити усе, щоб бібліотека стала справжнім центром громади.

В умовах, коли починає діяти Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», що передбачає укрупнення шляхом добровільного об'єднання й формування дієздатних територіальних громад, головним завданням яких має стати поліпшення забезпечення потреб громадян, оперативне та якісне надання їм базових соціальних та адміністративних послуг, поліпшення умов сталого розвитку відповідних територій, більш ефективне використання бюджетних коштів та інших ресурсів, важливим є послідовне виконання так званого «Алгоритму реформи» за участі бібліотек.

1. Зібрати експертів і зрозуміти, що саме потрібно зробити в даній сфері.
2. Написати нові нормативні документи.
3. Узгодити їх із зацікавленими сторонами.
4. Переконати уряд та / або парламент.
5. Прийняти нові нормативні документи.
6. Знайти людей, здатних втілити ці задуми в життя.

7. Якщо потрібно, навчити цих людей.
8. Дати їм повноваження.
9. Знайти гроші, якщо вони потрібні на втілення.
10. Пояснити реформу суспільству.
11. Організувати контроль і зворотний зв'язок.

У цих умовах важливою має стати роль бібліотеки як просвітницького й об'єднуючого громаду закладу, в першу чергу й для того, щоб відстояти її право на функціонування в громаді.

Насамкінець процитую голову Вінницької обласної Ради Сергія Світка: «Ми сподіваємося, що в рамках впровадження реформ відбудуться позитивні перетворення на користь громадян. Дуже важливо, щоб у громадах відбувалося публічне обговорення змін щодо децентралізації влади. Нав'язування реформ зверху неприпустиме. Громада на місцях має формувати пропозиції для того, щоб вони були почуті та враховані в процесі реформування. В рамках впровадження децентралізації влади дуже важливо забезпечити справжнє народовладдя. Це, у свою чергу, дало б можливість формувати відповідальну перед територіальною громадою владу, прозору у своїй діяльності і підзвітну громадянам».

А ми, бібліотекарі, хочемо вірити, що децентралізація влади та об'єднання громад сприятиме утвердженню бібліотек як справжніх інформаційних, культурних, освітніх центрів територіальних громад.

***Всеукраїнська науково-практична конференція
«Бібліотеки ВНЗ України у процесі імплементації
Закону «Про вищу освіту» та інформатизації суспільства»
16-19 червня 2015 р., м. Івано-Франківськ***

***Бібліотека – установа особлива. А бібліотекар – людина,
яка в силу своєї професії все життя вчиться,
хоче він цього чи не хоче.***

В.А. Базлова

Варто визнати, що у XXI ст. бібліотека вищого навчального закладу має бути своєрідним мікрокосмосом нової реальності. Перед нею постає виконання важливого завдання переходу від інформаційного суспільства до відкритої бібліотеки та суспільства знань. Стрімкий розвиток інформаційних технологій зумовив інноваційні перетворення в усіх сферах людської діяльності, зокрема намітив новий вектор і в роботі бібліотеки. Нові освітні стандарти визначають перехід на компетентнісну парадигму діяльності вищого навчального закладу, що закономірно ставить високі вимоги перед сучасною бібліотекою, вимагає відповідності новим стандартам та впровадження якісних змін у всі сфери її діяльності.

Динамічність розвитку бібліотеки – запорука успішної діяльності університету, а створення стильної сучасної книгозбірні є її філософією. Поєднуючи традиційні та електронні ресурси, індивідуальні та корпоративні методи, бібліотека здійснює масштабне коло завдань щодо впровадження новітніх технологій.

Університетська бібліотека, як науково-інформаційний та культурно-освітній центр, спрямовує свою діяльність на формування ресурсного потенціалу, створює сприятливі умови для поширення та вільного доступу до інформації, забезпечує подальше впровадження нових інформаційних технологій та якісне надання інформаційних послуг, відповідно до міжнародного стандарту ISO 9000.

Час підвищує вимоги до бібліотечних фахівців, до їх професійної підготовки та кваліфікації, вимагає вміння орієнтуватися у світі новітніх технологій. Впровадження нових технологій у бібліотечну практику вимагає нових підходів до професії. Для цього потрібні не лише належна кваліфікація біблі-

отечного працівника, але й постійне підвищення його фахового рівня. Професіоналізація бібліотекарів є одним із головних завдань університетської бібліотеки, вона спрямована на вдосконалення та поглиблення персоналом своїх знань, умінь і навичок.

В умовах стрімкої зміни технологій важливою складовою професійного вдосконалення працівників бібліотеки є навчання за різними інноваційними програмами та постійна самоосвіта. Бібліотекарі постійно підвищують свій фаховий рівень, систематично стежать за розвитком бібліотечної науки, інформатики. У полі зору співробітників бібліотек – удосконалення їхньої комп'ютерної грамотності, оволодіння сучасними методами інформаційного пошуку та аналітичного опрацювання інформаційного масиву, поліпшення мовної культури, культури обслуговування користувачів та творче застосування набутих знань на практиці.

У процесі поглибленої професіоналізації бібліотеки вищих навчальних закладів беруть активну участь в інтернет-конференціях, вебінарах, регіональних, всеукраїнських, міжнародних науково-практичних конференціях та семінарах, нарадах бібліотек, де піднімаються питання діяльності книгозбірень ВНЗ у світлі модернізації вищої освіти, інформатизації суспільства.

16-19 червня 2015 р. методичне об'єднання бібліотек вищих навчальних закладів м. Вінниця взяло участь у Всеукраїнській науково-практичній конференції «Бібліотеки ВНЗ України у процесі імплементації Закону «Про вищу освіту» та інформатизації суспільства», яка була організована на базі На-

уково-технічної бібліотеки Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу.

Багато цікавих та конструктивних проблем, які хвилюють кожен бібліотеку та бібліотечного працівника, обговорювалися на конференції, основними напрямками якої були:

- Бібліотека ВНЗ як джерело інформаційного забезпечення наукового та навчального процесу.
- Формування та використання бібліотечних фондів на сучасному етапі.
- Веб-представництво бібліотек у світовому інформаційно-комунікаційному просторі.
- Інституційний репозитарій як засіб популяризації наукових публікацій університету.
- Електронна бібліотека в системі дистанційного навчання.
- Інновації в інформаційно-бібліографічній діяльності.
- Розвиток інтересу до читання: новий формат і нові можливості.
- Культурно-просвітницька робота бібліотеки вищого навчального закладу.
- Науково-дослідна діяльність бібліотек.
- Кадрове забезпечення бібліотек ВНЗ та безперервна професійна освіта.

Всеукраїнська конференція у славному місті Івано-Франківську об'єднала бібліотечну спільноту з усієї України, від Сходу до Заходу. Із сумом та співчуттям слухали виступи представників бібліотек навчальних закладів, евакуйованих із зони АТО, які залишили облаштовані за сучасними стандартами бібліотеки та змушені створювати нові заклади, забезпечувати потрібною інформацією своїх користувачів. Багато бібліотек відгукнулися на прохання надати допомогу у формуванні фонду.

Особливу увагу у своїх виступах учасники конференції приділяли впровадженню інновацій у бібліотечні процеси. Адже актуальність цієї теми має особливе значення в час інформатизації та глобалізації усіх сфер життя. Стрімкий розвиток інформаційних технологій зумовив інноваційні перетворення, зокрема намітив новий вектор у діяльності кожної книгозбірні.

Прослухані виступи делегатів конференції, цінне спілкування з колегами «у кулуарах» та довга дорога у потязі були корисними для кожного з нас. Ознайомлення з новими формами і методами будуть активно використовуватися у роботі бібліотек ВНЗ м. Вінниця.

Гостинні прикарпатці на чолі з директором НТБ ІФНТУНГ Пилип Я.А. тепло зустрічали своїх гостей. Для учасників конференції організували екскурсію містом, подорож у гори. Родзинкою подорожі стало відвідування Яремчі, Буковелю та одного з найкрасивіших місць планети – Карпатського національного парку, що знаходиться на висоті 920 м над рівнем моря. Піднявшись «витягом» (канатною дорогою) на найвищу точку Буковелю, ми мали можливість подихати екологічно чистим повітрям із високою концентрацією кисню та, доторкнувшись до 200-літнього бука, загадати сокровенні бажання: щоб усі люди були щасливі, щоб наша Україна процвітала і щоб настав мир!

*Валентина Білоус,
директор бібліотеки
ВДПУ імені Михайла Коцюбинського*

II Зимова школа молодих бібліотекарів 2-5 лютого, с. Ізки, Закарпатська область

Реклама, імідж та піар – важливі речі і для бібліотек

II Зимова школа молодих бібліотекарів, яка проходила з 2 по 5 лютого в с. Ізки Закарпатської області, об'єднала учасників з різних куточків України. Серед них був представник і Вінницької області, а саме Барської районної бібліотеки для дітей.

Школа молодого бібліотекаря організовується двічі на рік (влітку та взимку) Українською бібліотечною асоціацією та її Молодіжною секцією. Остання об'єднує молодих та активних працівників книгозбірень у реалізації різних проєктів з популяризації читання і удосконалення бібліотечної роботи. Назва шкіл «Ne-format» свідчить про те, що перевага надається оригінальним та новаторським формам навчання, тісно пов'язаним з неформальним спілкуванням та активним відпочинком школярів.

Такою видалась і II Зимова школа в селі Ізки. Її тематика, яка пов'язана з рекламою та просуванням послуг, є актуальною для усіх бібліотек, оскільки більшість книгозбірень регулярно проводять цікаві заходи, але при цьому не вміє донести інформацію про них до потенційного користувача. Саме для заповнення подібних «прогалів» були проведені тренінги з підготовки піар-кампанії, формування іміджу, створення та розвитку бренду в бібліотеці. Теоретичні заняття також підкріплювались яскравими прикладами, як-от Львівської бібліотеки для дітей, яка вже декілька років успішно використовує власний бренд «Левенятко» в різних видах діяльності.

Разом з цим бібліотекарі здобували і практичні навички. А саме: вчилися складати план піар-кампанії, створювати рекламну продукцію за допомогою різних графічних програм (Adobe Photoshop і Adobe InDesign), писати особливе резюме та цікаву рецензію до книги. Увага приділялась особистісним якостям, зокрема формуванню впевненості в собі та високого рівня мотивації.

Упродовж чотирьох днів «школярі» групами виконували різноманітні завдання. Так, командними зусиллями було реалізовано буккросинг на території еко-курорту Ізки, відзнято «вірусне» відео (яке в ідеалі має набрати близько мільйона переглядів у мережі) та створено декілька зображень-мотиваторів читання. Кульмінацією практичної роботи школи стала акція «Бібліотека – шлях до успіху», яка продемонструвала різносторонність молодих бібліотекарів.

Незважаючи на щільний та насичений графік роботи, у «школярів» залишався час і на активне дозвілля. А природні умови с. Ізки – місця з найкращим станом екології в Україні – тільки сприяли цьому.

Наприклад, за час діяльності зимової школи більшість її учасників вперше стали на лижі. І не тільки стали, а й ще дуже добре поїхали. Спортивні захоплення гармонійно поєднувались з літературними. Підтвердженням цього став поетичний слем «Вірші ночі», на якому «школярі» декламували вірші відомих поетів та презентували власну творчість.

Підсумовуючи загальні враження, можна сказати, що подібний формат школи є цікавим та продуктивним. По-перше, з'являється можливість для спілкування, командної роботи, обміну досвідом з молодими та креативними колегами. По-друге, участь у чужих та підготовка власних тренінгів дозволяє зростати в професійному плані. По-третє, графік школи сприяє активному спортивному відпочинку та новим корисним знайомствам.

Сергій Мірчук,
бібліотекар відділу обслуговування
Барської районної бібліотеки для дітей

Всеукраїнська акція «УКРАЇНСЬКА МОЛОДЬ ЧИТАЄ»

Виклик: чи зможуть бібліотекарі за 100 днів залучити до читання 1 000 000 зацікавлених?

Однією з серйозних проблем сьогодення є небажання молоді читати. Підростає покоління дедалі більше байдужіє до книжок, що їх йому замінюють телебачення, комп'ютери, Інтернет, відеоігри тощо. Українці впевнено залишають категорію «найбільш читаючих у світі», близько 46% наших громадян взагалі не читають.

Продовжуючи розпочату роботу з популяризації читання серед юнацтва і молоді, Державна бібліотека України для юнацтва організувала Всеукраїнську молодіжну акцію «Українська молодь читає». Вона передбачає проведення цілої низки заходів, які б сприяли розвитку читання. До проведення акції було запрошено всі бібліотеки України. У Вінницькій області активну участь взяли бібліотеки Козятинського, Ямпільського, Шаргородського, Крижопільського, Літинського, Чернівецького, Могилів-Подільського, Жмеринського, Бершадського, Калинівського районів, м. Вінниці, обласна бібліотека для юнацтва.

Головна мета акції – активізувати заходи, які б сприяли розвитку читання, привернути увагу громадських та владних структур до читання молоді як важливого фактора збереження і розвитку національної культури, виховати повагу до книги, підтримати авторитет читаючої людини, посилити мотивацію до читання.

Слід відмітити активну участь в акції бібліотек сіл Йосипівка, Жежелів, Білопілья, Комсомольське, Журбинці, Пляхова, Блажіївка Козятинського району; Серебря Бершадського району; Клембівка, Северинівка, Пороги, Писарівка, Дзигівка Ямпільського району; Слобода-Яришівська, Серебринці, Хоньківці, Козлів, Кукавка, Оленівка, Сказинці Могилів-Подільського району; Бабчинці, Мазурівка Чернівецького району; Тернівка, Крикливець, Куниче Крижопільського району; Павлівка, Корделівка Калинівського району.

Неочікуваним форматом акції стало написання вірша юною поетесою Юлією Кириленко із с. Северинівки Ямпільського району.

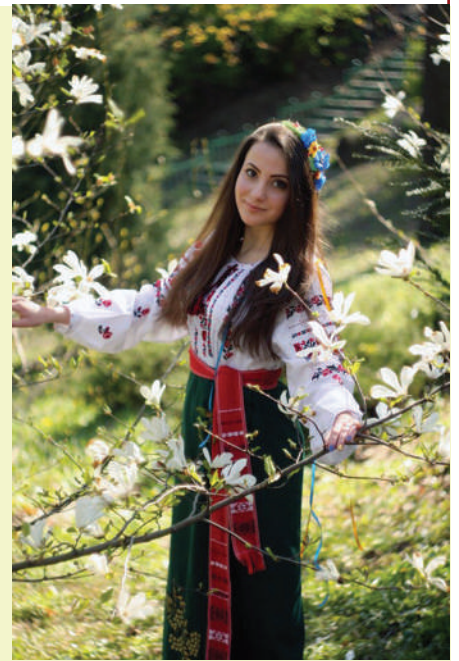

Українська молодь читає

Коли мас-медіа вганяє нас у пастку
І павутинням усесвітнім обплітає,
Вже досить важко всім повірити у казку,
Що українська молодь все ж таки читає.

Стереотипи згладжують поверхню,
І тут, здавалося б, вже виходу немає.
Та, витримавши погляди всі зверхні,
Українська молодь все ж таки читає.

Класичні витвори й бестселерні ноу-хау,
Сплелось сучасне і минуле водограєм...
І поки лясні точаться об ароматну каву,
Українська молодь істинно читає.

Наша молодь дуже допитлива, їй подобається все нове, цікаве, креативне, незвичне. Тому працівники бібліотек разом з активними відвідувачами підготували заходи інтерактивного характеру, залучили нові діалогові, ігрові та дискусійні форми. У рамках акції було проведено такі заходи: бесіда-диспут «Жодного дня без книги», літературні марафони «Читання – закон успіху XXI ст.», «У дружбі з книгою», «Відчуй радість від читання», літературні читання «На канікули разом з книгою», «Читали, читаємо, читатимемо», літературна година «Там, де Гуси-лебеді летять», театралізоване свято «Сміх та гумор у нашому житті», конкурс «Читаємо всією родиною», буктрейлер за книгою В. Сауляка «Там, де витає дух графині Беннет», свято книги «Диво створене людиною», літературний вернісаж «Читаємо книги про війну», прес-марафон «Наша преса на всі інтереси: однолітки радять», літературне свято «Поезія – це завжди неповторність, якийсь безсмертний дотик до душі», година спілкування «Однолітки радять», фотовиставка «Я і книга», голосні читки «Озвучена книга», «Моя улюблена книга», інтелектуально-розважальна програма «Найкращий читач бібліотеки», День читання і української мови «Читаємо разом, читаємо один одному», декада військово-патріотичної літератури «З книжок про війну, про бої ми читаємо», флешмоби «Читати – це класно», «Читали, читаємо, будемо читати», парад книг «Читацьку радість – молоді села», свято «Книжкова площа», дні інформації «Молодь. Бібліотека. Книга», «Світ книги-2015», читацька конференція «Хай Україна вся читає, бо книга нас усіх єднає», коментований перегляд літератури «Поетичні обрії рідного краю», зустріч-дискусія «Читали, читаємо, читатимемо!», книжковий джем «Українська молодь читає», бліцопитування «Відпочиваючи – читаємо», бібліогра «Нам без книг ніяк не можна», інтелектуальна дискусія «Сучасний погляд на старі казки», бібліогостини «Місце зустрічі – бібліотека», бібліошопінг «Захоплююче читання».

Проведені масові заходи висвітлювалися в мережі Фейсбук.

Вже зараз можна сказати, що мета акції досягнута, адже завдяки їй бібліотеки залучили до читання близько 2000 нових користувачів. Українська молодь – читає!

Галина Качуринська,
провідний методист
Вінницької обласної бібліотеки для юнацтва

Бершадський район

Під час проведення бібліотечного десанту «Подяка та допомога воїнам АТО» у м. Бершадь працівники Бершадської центральної районної бібліотеки (зав. відділом з обслуговування дітей Т.В. Захарчук та бібліотекар абонементу з обслуговування дорослих В.І. Настечко) зібрали кошти в сумі 1104 грн та перерахували на рахунок волонтера І.П. Климнюка.

Іллінецький район

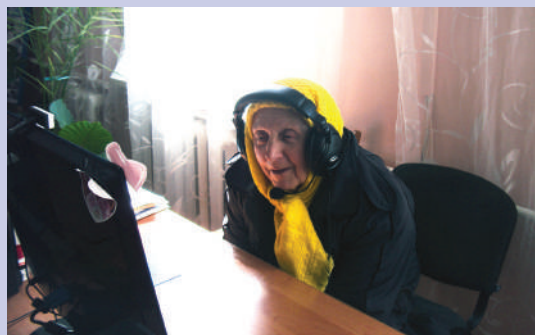
Безперечно, ефективність вуличного бібліотечного рекламного банера чи стенда не підлягає сумніву. Він працює не тільки як нагадування про існування закладу, але й фіксує у свідомості населення місце його розташування. Саме таку престижну рекламу розмістила Іллінецька центральна бібліотека. Це єдиний випадок в області розміщення стендового стаціонарного формату реклами під назвою «Бібліотека інформує» на вулиці містечка.

Тростянецький район

Клименко Іван Іванович, місцевий краєзнавець, давно мріяв мати у своїй особистій бібліотеці «Словарь української мови» Бориса Грінченка. Адже ця книга має для української науки і культури таке ж значення, як словник Даля для російської, Лінде для польської, Гебауера для чеської. Окрім того, «Словарь української мови» необхідний Івану Івановичу для використання його у краєзнавчій діяльності, а саме: у написанні матеріалів з історії нашого краю та про видатних людей. Залучивши до втілення своєї мрії бібліотекаря Тростянецької районної бібліотеки, користувач Клименко Іван Іванович придбав у інтернет-магазині словникове видання.

Житель міста Маалот (Ізраїль), у минулому наш земляк, Мороз Олександр, приїжджаючи в щорічну відпустку до батьків у с. Олександрівка, постійно використовує скайп-зв'язок у бібліотеці для спілкування з рідними. До цього він також залучив і своїх батьків. Тож тепер дідусь Микола і бабуся Марія теж спілкуються зі своїми ізраїльськими онуками завдяки Skype. Весною цього року їхня онучка виходила заміж. Через свій поважний вік бабуся і дідусь не змогли бути присутніми на весіллі,

але рідні розділили радість з молодятами, знаходячись на скайп-зв'язку і, як зауважила Марія Іванівна: «Наче побувала в Ізраїлі».

Літинський район

Директор Літинської районної бібліотеки Іщук Людмила Сергіївна, як голова районної жіночої ради, з нагоди дня міста Літина у травні 2015 року відзначена премією та грамотою конкурсу «Людина року» в номінації «Лідер громадської діяльності». Вітаємо Людмилу Сергіївну з цією відзнакою!

Томашпільський район

Інтернет-послугами Яришівської сільської бібліотеки активно користуються власники фермерських господарств, земельних паїв та присадибних ділянок. Зокрема, користувач бібліотеки Бойко Ніна Іванівна за короткий час пошукової роботи в Інтернеті знайшла заготівельний пункт по прийманню ВРХ від населення за вигідними їй цінами та успішно скористалась цією інформацією.

Домогосподарка Улановська Ганна Миколаївна знайшла онлайн-каталог насіння, у якому замовила і отримала за доступною ціною насіння кормового буряку. Місцеві сільськогосподарські підприємства СТОВ «Липівка», «Фатіма» успішно використовують насіння і засоби захисту рослин виробництва фірми «Монсанто» та схвально відгукуються про її продукцію.

Жмеринський район

Працівники Жмеринської ЦРБ випробували нову форму роботи – бібліотечний квест. Учасниками розважальної, інтелектуальної, командної гри стали учні місцевих шкіл юнацького віку. Бібліотекар Катерина Пастух з першої до останньої хвилини квесту супроводжувала команди на станції «Абонемент», майдані «Юнацький», проспекті «Читальний», зупинці «Навчальній» та в провулку «Пошуковий». На кожному пункті призначення учасників гри зустрічали працівники бібліотеки, які розповідали про свою роботу та ставили завдання. Після правильного виконання завдань на кожному етапі команда-переможець отримувала частину вислову про книги Франческо Петрарки. У кінці гри було складено вислів: «Книги мають особливу чарівність; книги викликають у нас насолоду: вони розмовляють з нами, дають нам добру пораду, вони стають живими для нас».

Організатори і учасники заходу залишилися задоволеними новою та креативною формою його проведення.

Барський район

Відчуйте на смак персикову... бібліотеку!

Жителі міста і району протягом останнього місяця спостерігали за тим, як поступово змінювався зовнішній вигляд районної бібліотеки – її фасад оновився, одягнувшись у теплі шати персикового кольору.

Відтак здійснено утеплення приміщень бібліотеки: у травні стартувала мікропроектна пропозиція «Покращення умов надання послуг у сфері культури для громади м. Бар. Першочергові заходи по капітальному ремонту та енергоефективності КЗ «Барська районна бібліотека», навчання громади, Барський район, Вінницька область/КФВ», підтримана у конкурсному відборі в рамках проекту «Сприяння розвитку соціальної інфраструктури» Українського фонду соціальних інвестицій (УФСІ) для громад Львівської, Вінницької та Кіровоградської областей.

Український фонд соціальних інвестицій, який вирішує потреби місцевих громад через партнерство між органами центральної та місцевої влади, громадами та приватними і громадськими організаціями, бере свій початок з 2000 року як спільний проект уряду України і Світового Банку. У 2002-2004 рр. Барська районна бібліотека виграла і успішно втілила в життя свій перший проект від УФСІ (зазначимо, що цьогорічний проект з утеплення бібліотеки став уже 21-м (!) за ліком і теж – від УФСІ). Тоді було відремонтовано приміщення, придбано нове обладнання, розширено спектр надаваних бібліотекою якісних послуг населенню.

Історії успіху

Співпраця з УФСІ глибоко переконала нас у необхідності й надалі працювати над новими проектами. Агенція по впровадженню проекту згодом розвинулась в активну районну громадську організацію «Світ інформації», яка в липні 2015 р. відзначатиме свою десяту річницю з дня створення. Ця громадська організація займає активну позицію: ініціює нові форми роботи з читачами, створення сучасних клубів та об'єднань за інтересами, залучає волонтерів до виконання відповідальних завдань, і, звісна річ, наполегливо працює над новими проектами, чому сприяє використання навичок тренінгових занять та матеріальна база, яка була створена внаслідок співпраці з УФСІ.

Бібліотека спільно з Агенцією успішно впроваджує проекти: «Інтернет для публічних бібліотек (LEAP-V)», «Покращення доступу сільського населення до правосуддя», «Створення Центру проектного менеджменту», «Івановецькій громаді – гідне буття», «Вікно у світ для незрячих і слабкозорих», «Створення культурно-дозвілєвого простору для малечі «Барська „БібліоНяня”», «Надання громаді інформаційних послуг та освоєння електронного урядування» та ін. А в 2009 році бібліотека, як переможець конкурсу, отримала від УФСІ комп'ютерну та мультимедійну техніку коштом 30 тис. гривень уже в рамках гранта уряду Японії на проект «Успішні громади».

завдяки створеним у закладі комфортним умовам, які забезпечать в опалювальний період ефективне енергозбереження приміщень, а також зменшаться бюджетні видатки на опалення. У свою чергу бібліотека на власному прикладі популяризуватиме серед населення переваги енергозбереження.

Агенція по впровадженню проекту, колектив бібліотеки, її численні користувачі щиро завдячують УФСІ, районній владі, депутатському корпусу, а також всім небайдужим членам Барської громади за підтримку даного проекту.

Любов Кирилюк,
директор КЗ «Барська районна бібліотека»,
голова Агенції по впровадженню проекту,
заслужений працівник культури України

Бершадський район

Щороку у відділі обслуговування дітей Бершадської центральної районної бібліотеки діє клуб літнього читання. Цього року він відкрився флешмобом «Бібліотечне літо – 2015». У клубі уже відбулася літня презентація бібліотеки та книжкової виставки «Хай буде сонце, небо, діти, хай буде мир у всьому світі».

Учні 2-3 класів Бершадських ЗОШ № 1 та № 2 із задоволенням переглянули лялькову виставу «Повчальні пригоди котика Мурка і собаки Барбоса», взяли участь у вікторині «Скарбничка спостережливих та допитливих», склали цікаві пазли. Протягом літніх канікул у бібліотеці буде проведено ще багато цікавих заходів.

Іллінецький район

22 травня містечко Іллінці святкувало День Європи. Для допитливих мешканців міста центральна бібліотека презентувала фотосушку «Архітектурні перлини Європи». Глядачам було запропоновано відгадати країни, зображені на світлинах. Приємно відмітити, що всі, хто проходив повз фотосушки, з цікавістю вдивлявся у величну європейську архітектуру. Свої знання про Європу показували як дорослі, так і діти. Усі учасники заходу отримали цікаві призи.

Липовецький район

Травневе літературно-мистецьке свято Липовецької центральної бібліотеки згідно зі сценарієм розпочалося на площі перед книгозбірнею. Учні шкіл міста провели флешмоб, яким продемонстрували свою любов до України.

Святкове дійство продовжилося в читальному залі бібліотеки, де відбулася зустріч із поетом-земляком Миколою Пасічником. В.о. директора ЦРБ Марина Юкало привітала всіх присутніх на заході, вона наголосила на значенні сміху в житті українців та запросила до слова міського голову Миколу Майданюка, котрий відзначив поета-гумориста грамотою. Треба сказати, що свято проведено у співпраці з Липовецькою міською радою.

Історик, краєзнавець Олександр Роговий розповів про віхи життєвого шляху поета, а бібліотекар Варвара Липко провела бібліографічний огляд збірок Миколи Пасічника. Сам автор презентував гуморески з нової книги.

Завершився захід конкурсом читців гуморесок у рамках проекту «Творчий портрет Миколи Пасічника», у якому взяли участь учні шкіл та вихованці Дитячого юнацького центру. Найкращі серед них були нагороджені призами, а учасники відзначені подяками. Перше місце здобула найменша учасниця конкурсу – Іванна Кривенко.

Всі бажаючі отримали автографи від поета, а він сам – щирі побажання та квіти.

Мурованокуриловецький район

Мурованокуриловецька центральна районна бібліотека спільно з відділом культури і туризму РДА провели презентацію книги Степана Нешика «Зелений рай», у якій змальовано історію квіту-

З досвіду роботи

чих подільських сіл Плоского і Млинівки. Захід відбувся за участю автора видання. Під час зустрічі лунали ширі слова вітань та побажання. З особливою теплотою вітали автора його земляки – сільський голова І.В. Шевчук та народний аматорський колектив «Млинівські молодичі», у виконанні якого звучали музичні вітання.

На завершення свята Степан Нешик подякував за прекрасно організовану презентацію і подарував книгу всім бажаючим, залишивши на ній на згадку свій автограф.

Немирівський район

Щороку хвилююча мить чарівної весни приносить до бібліотек України традиційне і довгоочікуване свято – Всеукраїнський тиждень дитячого читання. Немирівська районна бібліотека для дітей традиційно запрошує юних читачів цими днями у свої стіни. Свято книги проходило під гаслом:

«Хай вся Україна читає,
Бо книга усіх нас єднає».

Напередодні тижня книги в бібліотеці проходила акція «Поверни прочитану книгу». Із повернених книг, які довго перебували в читачів, була організована книжкова виставка «З далеких мандрів повернулась». У дні книжкових свят відбулося засідання історико-краєзнавчого гуртка «Клію» на тему «Ви чуєте: до Вас говорять Книги», було презентовано літературний колаж «Ці книги варто прочитати» та казкове асорті «В країні доброго чарівника». Позитивні емоції отримали читачі бібліотеки від участі в арт-паті «Запорізькі козаки – наша слава навіки», а заключним акордом заходу стала дегустація козацьких страв: пампушок «по-козацьки» та салату «Козацький». Пригощали дітей «справжні козаки» – учні 6-А класу Богдан та Назар Марценюки. Всі бажаючі отримали рецепти приготування козацьких страв.

2 квітня – Міжнародний день дитячої книги районна бібліотека для дітей оголосила Днем шаленого читання!

Чернівецький район

День профорієнтації для старшокласників «Знайти своє покликання – це джерело щастя» проведено у Чернівецькій центральній районній бібліотеці. Присутні на заході ознайомилися з книжковою виставкою «Світ професій – мій вибір, мій успіх», прослухали інформацію про нові сучасні професії, поспілкувалися з журналістом О.В. Бабій, яка розповіла про свою професію. У рамках Дня профорієнтації директор районного центру зайнятості О.О. Погорілко провела тренінг щодо вибору професії та навчального закладу з урахуванням здібностей, можливостей і кон'юнктури ринку праці.

Чечельницький район

Тема захисту навколишнього середовища завжди знаходиться у полі зору бібліотек району. У квітні-травні було проведено цикл заходів з екологічного просвітництва серед користувачів бібліотек. Так, спільно з працівниками Національного природного парку «Кармелюкове Поділля» організова-

но конкурс «Природа через фотооб'єктив», де переможці визначалися в трьох номінаціях: «Краєвиди рідного краю», «Брати наші менші», «Рослини Чечельниччини».

15 травня в читальному залі Чечельницької ЦРБ відбулася наукова конференція «Перспективи розвитку науки в умовах національного природного парку «Кармелюкове Поділля», приурочена до Дня науки в Україні.

Участь «Тімірязєвки» у вшануванні пам'яті Володимира Великого

Розвиток та утвердження державотворчих процесів в Україні має тисячолітню історію, багату на видатних особистостей. Серед них достойне місце посів князь Володимир Великий, який розпочав новий якісний етап розвитку Київської Русі. У часи його правління Київська земля досягла вершин своєї могутності, піднялась на один рівень з найбагатшою державою того часу – Візантією.

У 2015 році виповнюється 1000-ліття з дня упокоєння Володимира Великого. З нагоди вшанування пам'яті святого рівноапостольного князя Президент України підписав Указ «Про вшанування пам'яті князя Київського Володимира Великого – творця середньовічної європейської держави Руси-України». Указом передбачалося проведення наукових конференцій, круглих столів, семінарів, інших наукових та просвітницьких заходів, спрямованих на вивчення державотворчої діяльності князя Київського Володимира Великого, впливу його політики на політичний та економічний розвиток Європи.

З 13 по 22 травня 2015 року в школах м. Вінниця відбувалися навчально-виховні години на тему «Рівноапостольний Володимир Великий – фундатор, державний діяч і хреститель України». Участь у заходах взяла Вінницька ОУНБ ім. К.А. Тімірязєва спільно з управлінням у справах національностей та релігій Вінницької ОДА, представниками духовенства та співробітниками Вінницького обласного художнього музею.

Представник бібліотеки Я. Бондарчук розповіла учнівській молоді СЗОШ № 1, № 33, № 34, № 4, № 18, № 5, № 23 та Вінницького технічного ліцею про Володимира Великого як талановитого державного діяча, хороброго воїна, реформатора, дипломата. Було відзначено внесок князя у розбудову державного устрою Київської Русі та встановлення дипломатичних зв'язків з європейськими країнами. Учні дізналися про цікаві епізоди з життя князя, які подаються в літописах. На заходах також було представлено книги з фонду бібліотеки про життя і діяльність Володимира Великого.

Священики, розповідаючи про князя, більше уваги приділили його моральним та духовним якостям. Також школярі дізнались про важливість хрещення Київської Русі, що позитивно вплинуло на всі сфери діяльності держави. Отці звернули увагу на такі риси князя, як жертвовність, щедрість, милосердя. Цими високими душевними якостями було наділено князя після хрещення і саме за це він увійшов в історію як князь «Красне Сонечко».

З досвіду роботи

Сьогодні постать Володимира Великого набуває особливого значення. Він як політичний діяч, полководець, реформатор шляхом свідомого вибору зумів підняти престиж Київської Русі до рівня європейських держав. Після зміни язичницького устрою було створено багату, сильну християнську державу, яку як рівноправного союзника сприйняла могутня Візантія.

Цікавими та повчальними для школярів були слова духовенства. Митрополит Симеон висловив сподівання, що в майбутньому серед правителів України будуть такі, котрі зможуть заслужити від свого народу таку шану і любов, яку отримав князь Володимир. Владика побажав школярам виховувати в собі ті чесноти, які зробили князя великим перед Богом та людьми. Єпископ Михаїл зазначив, що Україна вже була в Європі і ввів нас в європейський простір саме святий рівноапостольний князь Володимир.

Зустрічі в такому форматі були важливими та пізнавальними. Постать Володимира Великого стала яскравим прикладом самовідданого служіння Богу та народу для підростаючого покоління, яке є майбутнім нашої держави.

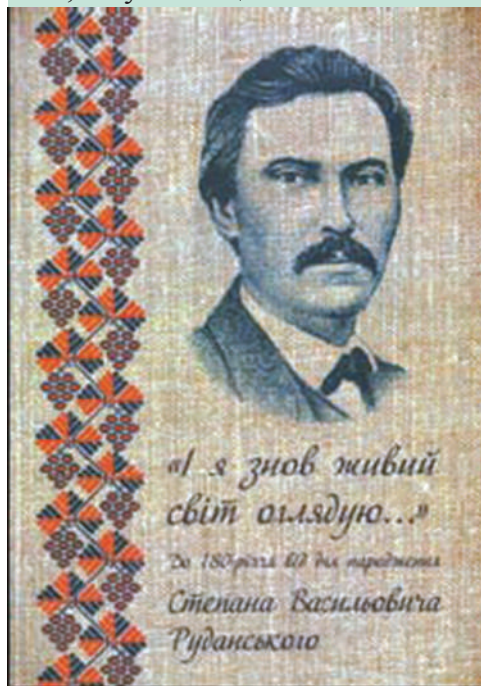
Участь у проведених заходах дала змогу популяризувати книжковий фонд «Тімірязевки». Учні ознайомились з історичними працями про постать Володимира Великого, зокрема з дослідженням історика, професора П. Толочка «Володимир Святий. Ярослав Мудрий» та науковою працею українського вченого, кандидата історичних наук В.М. Духопельникова «Владимир Великий». Учнівську молодь було запрошено стати користувачами бібліотеки та дізнатися ще більше інформації з історичного минулого нашої держави. Також священники висловили сподівання, що подібні заходи можуть стати спільним кроком влади, церкви, освітніх установ та закладів культури до введення повного курсу християнської етики в школах.

*Ярослава Бондарчук,
бібліотекар сектору медіаресурсів
Інтернет-центру ВОУНБ ім. К.А. Тімірязєва*

«І я знов живий світ оглядую...»

Презентація книги про лікаря і поета С. Руданського

Степан Руданський (1834-1873) відомий для широкого загалу як класик української літератури і поет, а був він ще й талановитим лікарем-подвижником, перекладачем, фольклористом, етнографом,

краєзнавцем, фундатором охорони здоров'я, предтечею соціальної медицини Південного берега Криму. До 180-річчя від дня народження нашого земляка наукова бібліотека ВНМУ ім. М.І. Пирогова спільно з Національною науковою медичною бібліотекою України підготувала видання «І я знов живий світ оглядую...» (Київ : ПАТ «ВПОЛ», 2014. – 224 с.).

До книги увійшли нові матеріали про генезу роду Руданських-Комарницьких-Боржковських, роки навчання Степана Руданського у Петербурзі, його лікарську й суспільну діяльність у Криму, про Руданського-художника, історика й археолога Криму, хранителів творчої спадщини С. Руданського, про вшанування пам'яті лікаря і поета, зокрема у Національній науковій медичній бібліотеці України, яку ще називають київською домівкою нашого земляка.

Цікаво й те, що науковим консультантом книжки є правнучатий племінник поета Олексій Васильович Боржковський, який народився рівно через сто років після того, як у цей світ прийшов Степан Руданський.

Книга «І я знов живий світ оглядую...» отримала схвальну рецензію, яка була опублікована в газеті «Кримська світлиця» від 5 грудня 2014 року: «До 180-річчя від дня народження Степана Ва-

сильовича Руданського група авторів: Раїса Павленко – генеральний директор Національної наукової медичної бібліотеки України, заслужений працівник культури України; Юрій Віленський – кандидат медичних наук, літератор, член Національної спілки журналістів України; Олена Кірішева – вчений секретар Національної наукової медичної бібліотеки України; Ольга Юрчишина – головний бібліотекар наукової бібліотеки Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова, створили книгу – дуже цікаву, потрібну, сповнену любові й вдячності до нашого визначного поета, який стоїть в одному ряду з Т.Г. Шевченком, Лесею Українкою, Іваном Франком, про громадянина-патріота, особливого, високоосвіченого, безкорисливого лікаря, справжнього добротворця. В ній простежується шлях С. Руданського від Хомутинів, де він народився, і до Ялти, де знайшов своє останнє пристановище... Книга читається з інтересом і почуттям вдячності до тих, хто пропустив через своє серце, розум і душу безмежну любов до Степана Руданського. Думаю, що книга заслуговує на справедливий відзнаку і повинна бути в бібліотеках не тільки медичного спрямування, а і в шкільних. Це – зразок для роботи бібліотек, які організують заходи, пов'язані з пам'яттю про наших визначних особистостей. Особлива подяка головному організатору цієї справи – Раїсі Павленко».

У квітні 2015 року працівники наукової бібліотеки ВНМУ ім. М.І. Пирогова спільно із співробітниками літературно-меморіального музею М.М. Коцюбинського провели презентацію цієї книжки. Ведуча Л.В. Кравченко, науковий співробітник музею, зазначила, що захід відбувся у літературно-меморіальному музеї М.М. Коцюбинського не випадково, адже життєві долі наших видатних земляків тісно перепліталися. Їх усіх зростила щедра й мальовнича Подільська земля, вони тут мужніли, захоплювалися рідними краєвидами й народною творчістю. Щира дружба поєднувала Михайла Коцюбинського та родича Степана Руданського Валеріана Боржковського. Вони разом навчалися у Шаргородській духовній бурсі, яку свого часу закінчив С. Руданський. Михайло Коцюбинський захоплювався його творчістю, часто бував у Ялті, відвідував могилу Степана Васильовича, який знайшов тут свій останній спочинок.

Презентацію книжки продовжила заступник директора наукової бібліотеки ВНМУ ім. М.І. Пирогова М.І. Мельник і подарувала музею та нащадку С. Руданського Олексію Васильовичу Боржковському підготовлені й видані бібліотекою ВНМУ біобібліографічні нариси: «Степан Руданський – лікар-гуманіст» та «Лікар Олексій Боржковський – нащадок славетного роду».

Головний бібліотекар університетської наукової бібліотеки О.А. Юрчишина розповіла про те, як виник творчий задум написання книжки, яка попередня робота була виконана для його здійснення, про працю обох книгозбірень спільно з кандидатом медичних наук, членом Національної спілки журналістів України Ю.Г. Віленським, а також про життєвий та творчий шлях Степана Руданського, його самовіддану діяльність лікаря-подвижника й громадського діяча в Криму, вшанування пам'яті великого українця.

Чимало зусиль для вшанування пам'яті свого предка докладає правнучатий племінник С. Руданського Олексій Васильович Боржковський, лікар-отоларинголог вищої категорії. Його розповідь про свій славний рід, вшанування пам'яті поета й лікаря, зокрема в окупованому Криму, зацікавила всіх присутніх. «В основу життя і творчості Степаном Руданським було покладено Національну ідею – боротьбу за українську мову як основу існування нації держави», – підкреслив просвітник. Сповістив також і про те, що завдяки невсипущій діяльності Хмельницької Крайової Організації Всеукраїнського Лікарського Товариства, громадського об'єднання «Лікарський клуб імені Степана Руданського» незабаром буде відкрито меморіальну дошку С. Руданському на фасаді колишньої Подільської семінарії (нині тут знаходиться картинна галерея Державного історичного музею-заповідника) у Кам'янці-Подільському, де він свого часу навчався.

У заході взяли участь члени Вінницького куреня гумористів імені Степана Руданського: Віктор Олексійович Цимбал, Леонід Миронович Куций, Анатолій Григорович та Анатолій Анатолійович Бендовські, а також доцент ка-

федри пропедевтики дитячих захворювань та догляду за хворими дітьми ВНМУ ім. М.І. Пирогова Михайло Романович Липко.

Чимало гарних слів про поета-патріота, лікаря-подвижника та дослідників його творчого й життєвого шляху сказав Леонід Миронович Куций, український поет-гуморист, сатирик, публіцист, лауреат Всеукраїнської літературної премії імені Степана Руданського. У своєму виступі він звернув увагу на те, що ще досить невідкритих сторінок у житті, творчості й громадській діяльності поета. У неперевершеному виконанні актора Анатолія Григоровича Бендовського та його сина Анатолія звучали гумористично-сатиричні та ліричні поезії С. Руданського, а також гуморески П. Глазового – послідовника творчості нашого видатного земляка. А поет Віктор Олексійович Цимбал прочитав власний вірш-посвяту «Степанові Руданському». Улюблені поезії Степана Руданського читали також студенти 3-го курсу Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу Ауріка Лупол та Олеся Рибачук.

Лейтмотивом заходу була всесвітньо відома пісня на слова Степана Руданського «Повій, вітре, на Україну» у виконанні незабутнього Анатолія Солов'яненка.

Ольга Юрчишина,
головний бібліотекар
наукової бібліотеки Вінницького національного
медичного університету імені М.І. Пирогова

Зігріємо дітей теплом наших сердець

Все-таки бібліотекарі Могилів-Подільської ЦРБ – правильні бібліотекарі, бо прагнуть запроваджувати нові напрямки роботи та нові послуги. І не випадково ризикнули провести в стінах книгозбірні тренінг з проблем виховання дітей, позбавлених батьківського піклування. Ініціаторами заходу стали громадська організація «Молодіжна організація Подільські скаути» (Наталя Веселовська) та Могилів-Подільська районна бібліотека (Наталя Головенко). А можливість таку надала Міжнародна громадська організація «Міжнародний центр розвитку і лідерства» через тренера – соціального педагога Савельєва Сергія Миколайовича з м. Київ.

Учасниками тренінгу стали вихователі, батьки прийомних дітей, вчителі та бібліотекарі району.

На ньому було розглянуто чимало питань, зокрема: допомога дітям, які пережили травму та мають порушення прихильності; що таке «дисципліна» і як впоратися із проблемною поведінкою дитини. Під час групових завдань учасники ділились своїм досвідом з вирішення тих чи інших проблем, наводили приклади з життя, обговорювали та аналізували їх.

Завдяки практичній частині тренінгу присутні здобули навички для правильного спілкування з дитиною, а саме: як допомогти їй подолати стрес та не довести до стану психосоматики, що породжує масу проблем та болячок. Учасники тренінгу ще і ще раз замислилися над тим, чи вміють виховувати маленьку людину, чи вистачає їм для цього знань, чи правильними були їхні дії в тому чи іншому випадку.

Навіть отримавши сертифікат, кожний зрозумів, що виховання дитини – це безкінечна праця, нелегка і така потрібна. Тобто на цьому процес навчання не закінчено. До нього будуть поєднуватись нові слухачі, щоб взяти участь у наступних заняттях.

Надія Вартанович,
методист Могилів-Подільської
центральної районної бібліотеки

Ведуча рубрики *Тетяна Марченко*,
зав. науково-методичного відділу

Всяка зміна прокладає шлях іншим змінам.
М. Макіавеллі

У суспільстві немає чіткого, зафіксованого уявлення про те, що саме сподівається воно отри-

мати від бібліотек. Але суспільство сьогодні вимагає забезпечити прозорість всіх структур, які утримуються за кошти платників податків. І всі бібліотекарі знають, що у практичній діяльності бібліотек щоденно відбувається збір і обробка показників роботи. На початок року в бланку форми № 6-НК відображаються дані річної роботи книгозбірні. Практично фіксуються ресурси бібліотеки

та їх використання, а під час аналізу даних – шляхи розвитку та підвищення ефективності роботи.

Тож закономірно, що програма «Бібліоміст» разом з Міністерством культури України та Національною парламентською бібліотекою України (НПБУ) вже декілька років активно працювали над створенням електронної системи моніторингу мережі публічних бібліотек України (ЕСМАР). Даний електронний сервіс використовуватиметься українськими публічними бібліотеками для звітності. Зібрана через систему інформація перш за все представляється прозоро, а це надасть змогу ухвалювати ефективні управлінські рішення, спираючись на якісні дані, і допоможе урядовим структурам та іншим партнерам, суспільству визначити пріоритетні напрямки розвитку галузі

та забезпечити життєздатність бібліотечної системи.

У кінці січня Міністерство культури України у партнерстві з міжнародною неприбутковою організацією IREX в рамках програми «Бібліоміст» запросило представників областей на тренінги щодо електронної системи моніторингу мережі публічних бібліотек України (ЕСМАР). Представники Вінницької області – заступник начальника управління культури і туризму Г. Куделя, завідувачка науково-методичного відділу Т. Марченко та методист I категорії О. Коно-

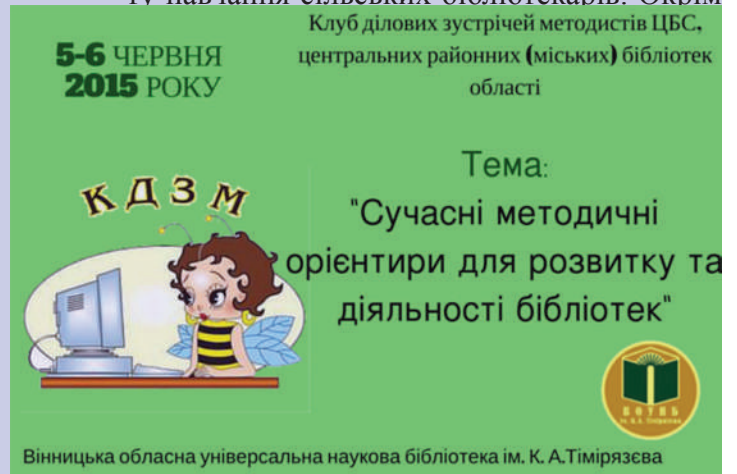
вальчук 27-28 січня стали учасниками першого такого тренінгу.

А далі почався каскад навчання представників районів на базі регіонального тренінгового центру ВОУНБ ім. К.А. Тімірязєва. 90 представників районних та міських відділів культури і туризму, центральних районних і міських бібліотек та 17 працівників ВОУНБ ім. К.А. Тімірязєва стали учасниками одноденних тренінгів з вивчення та використання електронної системи моніторингу базової мережі публічних бібліотек України (ЕСMaP).

Районні команди підхопили естафету навчання сільських бібліотекарів. Окрім

того, починаючи з 3 червня команда фахівців «Тімірязєвки» проводить зональні семінари щодо удосконалення користування сервісом «ЕСMaP» і встановлення та ознайомлення з роботою програмного забезпечення «Data Giraffe». Також у Вінницькій ОУНБ ім. К.А. Тімірязєва відбулося засідання «Клубу ділових зустрічей методистів», присвячене цій темі.

Ці навчальні заходи направлені на освоєння сервісів, що підтверджують правильність і життєздатність «Концепції е-Бібліотеки».

У Шаргородській ЦРБ відбувся черговий методень

Знаннями, набутими на факультеті Вінницького обласного навчального методичного центру галузі культури, мистецтв та туризму, з теми «Сучасні методичні орієнтири для розвитку діяльності бібліотек» поділилася з колегами методист Т. Конарева, а також вона проінформувала їх про нові вимоги електронної звітності в сервісі «ЕСMaP».

З березня по липень обласна бібліотека для юнацтва оголосила Всеукраїнське соціологічне дослідження «Ставлення молоді до участі у волонтерській діяльності», мета якого полягала у виявленні рівня поінформованості молоді про волонтерський рух. У дослідженні активну участь взяли бібліотеки району. Аналіз проведеного анкетування зробила бібліотекар I категорії кафедри юнацтва Л. Гриник.

З інформаційним повідомленням про Всеукраїнську акцію «Бібліотека українсько-

го війна» виступила директор Г. Волощук.

Бібліотекарі подорожують і відпочивають

Бібліотекарі Томашпільщини займаються не тільки краєзнавчо-пошуковою роботою, а й активно подорожують рідним краєм, визначними місцями України. Свої подорожі розпочали зі знайомства з дендрологічними парками Томашпілья, побували в гостях у художника, лауреата Шевченківської премії В.А. Наконечного, ознайомились з чудесами та перлинами Вінниччини: Лядовським скельним монастирем, Браїлівським жіночим монастирем, відвідали національний заповідник «Буша», Національний музей-садибу М.І. Пирогова, побували в музеї П.І. Чайковського і Н.Ф. фон Мекк в Браїлові, на Ставці Гітлера «Вервольф».

З кожним роком географія подорожей розширюється. Наші маршрути пролягли до Кам'янця-Подільського та Хотина, Умані та Канева, Новодністровська. Під час поїздок вивчали досвід бібліотек даних регіонів. Ці подорожі поліпшують емоційний стан колег, допомагають з новими силами і гарними знаннями займатися улюбленою справою.

«Український рік у народних звичаях в історичному освітленні» (за С. Килимником)

Літо – це пора спеки та грозових дощів, це чарівне буяння природи, пора сінокосів, збирання ягід та лікарських рослин. Народне прислів'я говорить, що літо зиму годує. Саме так, адже літо – це пора клопіткої праці.

Гармонія людини і природи, тяжка праця відображаються у народних обрядах та звичаях.

У своїй етнографічній праці Степан Килимник підкреслює, що літній цикл сонячних свят особливо віддзеркалює нашу первісну культуру, дає досить виразний психологічний образ наших пращурів, основу їх життя-буття, мислення, вірування, їх світогляд.

Першою великою урочистістю літа були Зелені свята, чи Русальний тиждень (назва ще дохристиянська), сьогодні ми називаємо це свято День Святої Трійці, чи П'ятдесятниця.

Цікаво те, що Зелені свята дуже шановані з доісторичних часів взагалі у всій Європі. У різних народів назви відрізнялись. Так, у стародавніх греків було свято під назвою Свято квітів, у римлян – Русалій. Але головне, що поєднує ці свята, це культ Сонця, культ померлих предків, культ дерева, культ квітів. Наші предки на Зелені свята прикрашали свої обійстя гіллям дерев, квітами, це був своєрідний обряд очищення та освячення.

Цікаві звичаї супроводжують літнє свято молоді – Купало, або Купайло. У цей день сонце підіймається найвище над землею, у лісі розцвітають різноманітні квіти та дозрівають ягоди, вода у річці тепла – можна купатись. Саме тому апогей свята відбувається у лісі та поблизу водоймищ. Вода й вогонь у ті часи вважалися всеочищаючою, всеоберігаючою та цілющою силою – святощами.

Вечері у ліс сходилася молодь. Дівчата встановлювали гільце (зазвичай це вершок черешні, вишні, яблуні чи клена), навколо якого сідали та співали пісні, водили хоровод. У цей час хлопці збирали хмиз та розпалювали вогонь. Потім розпочиналася своєрідна гра, коли хлопці намагалися відібрати гільце у дівчат, а ті їм заважали. Та врешті-решт всі разом ламали його, а стовбур кидали у вогнище.

Хлопці ловили дівчат, але не всіх, кожен – ту, яку примітив завчасно. Так втілювалась одна з головних ідей свята – вибір пари.

У цей час розгоралося вогнище і хлопці першими починали стрибати через нього. Було важливо не спіткнутись, не зачепити язиків полум'я, стрибнути якомога вище, від цього залежало, який буде урожай та здоров'я в наступному році. Далі стрибали парами. Коли пара перестрибувала вдало, казали, що поберуться та щасливо житимуть. Коли всі перестри-

бали – очистились, затопували вогонь ногами, щоб рештки купальського вогню, які вважалися чарівними, не потрапили лихим силам.

Починалася таємнича Купальська ніч. У цю ніч ходить щастя людське по землі. Рослини мають лікувальні та цілющі властивості. Чарівною стає вода, роса. Саме тоді збирали цілющі трави, які засушували, частину їх святили на Маковея та Спаса.

Лише в цю ніч розцвітає на папороті вогняна Квітка Щастя. А той, хто її знайде і зірве, знатиме

все на світі, матиме чудодійну силу, найкращий урожай і не боїтиметься лихих сил... Зранку дівчата поспішали до криниці набрати цілющої води, потім знову йшли в ліс чи поле збирати квіти для вінків. У різних місцевостях існують особливості плетіння вінків на Купала. Взагалі вінків плели декілька, один виставляли на сонце, щоб «сонце обцілувало». Вінки, які плелися в день Купала, зберігалися свіжими, як і ті, що плелися окремо для пускання на воду. Дівчата водили хороводи з вінками та піднімали їх до сонця. Було важливо, щоб хлопці не бачили вінків.

Традиція пускання вінків на воду супроводжувалась ворожінням, адже вінок – це символ щастя, долі, кохання, одруження, успіху, добробуту людей... У той час, коли дівчата здійснювали цей ритуал, хлопці підпалювали вогники і чекали... Потім всі дружньо обливалися водою і знову стрибали через вогнище, проходячи, таким чином, ритуал очищення.

Незмінними персонажами цього свята є «Марена» та «Купало». Це містичні постаті, виготовляли їх з соломи у зріст людини, одягали в національне вбрання. «Марена» – це жіноча постать, її робили дівчата. «Купало» – чоловік, якого робили хлопці. Доля цих персонажів дуже коротка і однакова. Здійснивши ряд ритуалів навколо «Марени», її в радіощах розривали хлопці та кидали на воду. Навколо «Купала» ще який час проводили ігри, водили хороводи, але в кінці урочисто хлопці пускали його на воду.

Взагалі свято Купала супроводжують безліч таємничих звичаїв, ритуалів та ворожінь. Свято квітів, сонця, води та вогню у наших предків вважалось закінченням літнього циклу.

Але літо – це, перш за все, пора роботи у полях. Жнива – урочисте свято урожаю, шани Хліба і Землі, початок великого свята на честь бога Спаса. Все свято від зажинок (початок) до обжинок (кінець) також має давні традиції.

Заздалегідь господар готував воза, серпи, коси та граблі. Прибирали у клуні, де мали складати новий урожай. Також перед жнивками поправляли дороги. У свою чергу, господиня білила хату; прала всю білизну, якщо потрібно шила новий одяг; випікала хліб, готувала сало, шинку, ковбасу. Закінчивши всі підготовки перед святом Петра і Павла, розпочинали зажинки – свято першого снопа. Святий Петро здавна вважався охоронцем ниви, опікуном нового урожаю.

Цікава інформація

Це було урочисте свято, яке чекали цілий рік. На ниву ішла вся родина. Вставали вдосвіта, одягали чистий одяг, брали білу скатертину, хліб-сіль та їжу для обіду. Прийшовши на ниву, ставали обличчям до сонця, і господар з господинею «заклинали лихих духів», щоб не перешкоджали під час жнив.

Традиційно перший сніп жав господар (у деяких місцевостях – господиня), а потім – інші члени родини. Спочатку складали обжинковий хрест, а навколо нього – колом снопи, всередині розстеляли скатерку з їжею та сідали обідати. Під час праці лунали чарівні пісні, величаючи цьогорічний урожай та закликаючи майбутній.

У день зажинок не можна було нічого робити, окрім догляду за худобою; не можна було нічого нікому позичати; не можна сваритись і згадувати лиху силу.

Під час жнив іноді збиралася толока. Коли якийсь господар не встигав вижати ниву, тоді всі інші збирались, щоб допомогти. Працювали безкоштовно, але господиня готувала обід та вечерю. Також допомагали вдовам, сиротам, хворим та бідним родинам. Це підкреслює ширі, доброзичливі людські риси, які притаманні українцям ще з давніх-давен.

А всі жнива в Україні вважались святою справою, що возвеличувала культ хліба. Хліб для українців – символ святості, радості, щастя, здоров'я та багатства.

Обжинки, свято квітів – Маковея, свято урожаю хлібів, груш, яблук та меду – Спаса, Перша Пречиста, хоч і припадають на серпень, але по народному календарю відносяться до осіннього циклу свят. А чарівне поетичне літо, хоч і з важкою працею, але з чудесними сонячно-господарськими звичаями, що лише частково дійшли до нас, закінчується вінцем – жнивими.

*Тетяна Кристофорова,
провідний методист науково-методичного
відділу ВОУНБ ім. К.А. Тімірязєва*

Відповідальна за випуск Морозова Н.І.
Редколегія: Марченко Т.М., Вігуржинська В.С.,
Кирилюк Л.О., Цимбалюк П.І., Спиця Н.В., Лавренюк С.В.

Тел.: (0432) 67-29-76
Ел. пошта:
zastupnik@library.vn.ua